

Secretaris-generaal van de Pauselijke missiewerken Jan Dumon:

‘We houden te veel vast aan één uniform priestermodel’

Paus Benedictus XVI nodigt alle priesters uit op 11 juni naar Rome te komen om samen met hem het Jaar van de priester af te sluiten. De Belgische bisschoppen nodigen hun priesters uit voor een bedevaart: de Frans- en Duitstalige priesters naar Banneux, de Nederlandstalige naar Scherpenheuvel.

Sommigen vermoeden dat Benedictus XVI die slotviering aangrijpt voor een spijtbetuiging over het seksueel misbruik na de dramatische onthullingen tijdens dat jaar. Het waren net de vroegere schandalen uit Amerika en Australië die de paus ertoe brachten een Jaar van de priester uit te roepen om zo het belang van het priesterschap te onderstrepen. Paradoxaal genoeg droegen de drama's ertoe bij grondig na te denken over de opleidingen, de begeleiding, de roeping en de rol van de priester. Dat gebeurt ook in de Belgische kerk. De bisschoppen moedigen die bezinning aan. Ook de priesterbedevaart op 11 juni wordt een dag van gebed en bezinning. De Vlaamse priesters worden van 10 tot 17 uur verwacht in Scherpenheuvel. De secretaris-generaal van de Pauselijke missiewerken bij de Congregatie voor de evangelisatie van de volkeren, de Bruggeling Jan Dumon, spreekt hen toe en licht voor Tertio de krachtlijnen van zijn conferentie toe.

Ontdoen van alle luister

De ontluisterende crisis ziet ook hij als een kans tot uitzuivering. “Het aanvaarden van die ‘ontluistering’ is een eerste noodzakelijke stap, want ‘luister’ komt alleen God toe. De kern van het christelijke geloof is dat God zich in Jezus heeft ont-luisterd om een slaaf te worden die voeten wast, om te dienen en niet gediend te worden, om als een misdadiger gemarteld te worden en aan de schandpaal te sterven. Als de kerk in deze crisis de uitnodiging herkent om te geloven dat niet haar organisatie, haar prestige, macht en luister haar geloofwaardig maakt, maar alleen de eenvoudige echtheid van haar dienst aan het leven van de wereld in Jezus' naam, dan is die crisis een enorme kans”, vindt Dumon.

“De kerk draagt nog te veel de sporen van een ambigu verleden: de monarchisch-hiërarchische structuren, hovelingen in plaats van competente zakelijke medewerkers die in team samenwerken, manipulatie achter de schermen in plaats van open beraad, censuur of gewetensdruk in plaats van vrije meningsuiting. Wij zijn nog ver af van een broederlijke en zusterlijke gemeenschap. Als wij minder absolute en ongecontroleerde macht zouden kennen, dan vermindert meteen de kans op machtsmisbruik.”

Menslievendheid voorop

Zelfs nu vindt Dumon de keuze om als priester door het leven te gaan, nog zo gek niet. “Ook onze tijd vraagt om mensen die zich van harte bezighouden met de levenskwaliteit van hun medemensen, vooral van hen die uit de boot vallen of eruit worden geduwd. De aandacht en inzet voor het humanitaire is levendiger dan ooit. Als de menslievendheid van onze God zich in Jezus zo uitdrukkelijk heeft geopenbaard, dan is het voor een priester toch niet zo moeilijk om te ontdekken dat het niet wereldvreemd is, te midden van zoveel andere humanitaire werkers, je leven ten dienste te stellen van die menslievende God.”

Daarnaast stelt hij vast dat heel veel mensen met de zinvraag worstelen en op zoek gaan naar een dragende spiritualiteit. “Als je dan dankbaar bent omdat je Diegene mocht leren kennen van wie getuigd wordt dat hij de Weg, de Waarheid en het Leven is, zou het dan zo gek zijn om je overtuiging en je vreugde te delen met al die zin- en gelukzoekers?” De vraag is of jongeren die twee dimensies herkennen in het huidige beeld van de priester en of je nu nog priesters kunt rekruteren zoals een halve eeuw geleden. “Ik denk dat de roepingencrisis daarmee te maken heeft dat er niet echt wordt geroepen op de plaatsen, de momenten en de wijze waarop die uitnodiging herkenbaar en haalbaar kan worden. De wil om vast te houden aan één uniform model lijkt sterker dan de zorg voor nieuwe priesters voor de geloofsgemeenschappen. Wellicht moeten wij nog door vele crisissen heen voor er nieuwe en pluriforme wegen worden bewandeld”, denkt Dumon.

Tekenen van de tijd

Een meer pragmatische kijk op het priesterschap is daartoe gewenst. “We moeten ons richten op het essentiële en ervan uitgaan dat we geen eens en voor altijd wereldwijd uniform vastgesteld kerkelijk systeem hoeven te verdedigen. Er is niet één uniforme wijze van priester zijn. Zelf was ik seminarieprofessor in Congo, pastoor van de universitaire parochie in Leuven en dan bestuurder in Missio en nu in Rome. Zeer diverse opdrachten. Waar zit dan de rode draad in mijn priesterleven? Hoe vermijd je een ambtenaar op automatische piloot of een eenzaat te worden? Dat kan door stevig geworteld te zijn in de Bijbelse grond en de grond van onze eigen cultuur”, zegt Dumon. Nieuwe situaties vragen volgens hem een nieuwe taal en kerkorganisatie, nieuwe uitdrukkingwijzen en actiemodellen. “En niet als het te laat is, maar op het ogenblik dat de uitdagingen zich voordoen. Het lijkt er soms op alsof we niet echt geloven dat Jezus Christus het hoofd is van het kerkelijke lichaam en wij geen vertrouwen hebben in wat de Geest tot de plaatselijke kerken te zeggen heeft. Veeleer geloven wij in het prestige van onveranderlijke tradities en strakke uniforme modellen.”

Hij kan zich niet van de indruk ontdoen dat wij de trouw aan het evangelie verwarren met traditionalistisch vasthouden, niet aan het evangelie, maar aan modellen uit een – meestal vrij recent – verleden. “De kerk heeft de onweerstaanbare neiging om ervan uit te gaan dat onze toekomst ligt in het herhalen van het verleden. In een snel veranderende wereld is zoiets dodelijk. De Waarheid van Jezus Christus zou ons vrij moeten maken om de angst voor het nieuwe en de pluriformiteit te overwinnen, om de tekenen van de tijd beter en vooral sneller te leren verstaan. God laat zich op oneindig veel manieren herkennen en Jezus’ evangelie kan in altijd nieuwe contexten worden waargemaakt. Plaatselijke gemeenschappen die met hun middelen en organisatievormen proberen in hun samenleving het eeuwenoude geloof door te geven en te vieren, kunnen best zelf uitmaken hoe dat bij hen kan gebeuren. Het gelovige besef dat we wereldwijd in grote verscheidenheid

dezelfde Jezus volgen, is een veel diepere en sterkere band dan het volgen van dezelfde institutionele regels.”

Als priesters zich concentreren op de kern waar het in elk mensenleven om gaat en veel tijd en ruimte maken om thuis te komen bij God, dan zijn ze volgens Dumon gelukkig. “Geluk heeft te maken met het respecteren en cultiveren van wie je in je diepste kern bent. Ik zie twee kenmerken bij elke mens. Niemand maakt zichzelf. Je wordt wie je bent in en door de interactie met anderen, een complex geheel van ontvangen en geven. Elke dag zijn er kansen te over om medemensen te ontmoeten of hen niet te zien staan. Uiteindelijk bepaalt liefde de kwaliteit van een leven en dus ook de geluksgraad ervan. Liefde als werkwoord, maar ook als geschenk”, legt Dumon uit.

Zin en geluk

“Het tweede kenmerk is de zoektocht, bewust of onbewust, naar wat dieper, verder, hoger ligt dan de bezigheden, zorgen en geneugten van elke dag. Dat heeft te maken met de zinvraag, de vraag naar de uiteindelijke richting en bestemming van het menselijke avontuur. Dat heeft te maken met een diep verlangen naar geborgenheid, naar thuiskomen, naar het Andere van wat in je leefwereld grijpbaar, berekenbaar of manipuleerbaar is. Ook dat kan je samenbrengen in zoiets als liefde die sterker is dan de dood. Er zijn veel manieren waarop mensen, al of niet in de lijn van eeuwenoude tradities, levensbeschouwingen en godsdiensten, omgaan met die zinvraag en dat diep ingewortelde verlangen. Maar geluk zal wel altijd iets te maken hebben met het ernstig nemen van die zinvraag.”

Priester kunnen volgens Dumon maar gelukkig zijn als ze die fundamentele oriëntaties van elk mensenbestaan delen. “Ook priesters kunnen hun werk doen als een ambtenaar van het religieuze, ver weg van de kern van het leven. Maar wie echt op stap gaat met zijn medemensen en vanuit die interactie met anderen luistert en thuiskomt in de Bijbelse geloofstraditie, die ervaart het als een ongelooflijk geschenk de Bijbelse zoektocht en de zoektocht van zijn medemensen te mogen samenbrengen. Als een priester met de voeten op de grond zowel een authentieke getuige van het evangelie als een goede herder voor zijn medemensen is, dan is hij zeker een gelukkig mens”, besluit Dumon.